

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده کشاورزی

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته

ترویج و آموزش کشاورزی

تحلیل یادگیری کارآفرینانه دانش‌آموختگان کارآفرین کشاورزی

به کوشش

مریم محمدی

استاد راهنما

دکتر ناصر زمانی میاندشتی

اسفند ۱۳۹۳

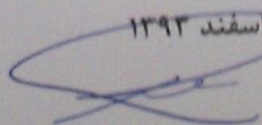
به نام خدا

اظہار نامہ

اینجانب مریم محمدی (۹۱۳۰۳۶۵) دانشجوی رشته‌ی مهندسی کشاورزی گرایش ترویج و آموزش کشاورزی دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه شیراز اظہار می‌کنم که این پایان‌نامہ حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. ہم چنین اظہار می‌کنم کہ تحقیق و موضوع پایان‌نامہ‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم کہ بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامہ مالکیت فکری و معنوی متعلق بہ دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: مریم محمدی

تاریخ و امضا: اسفند ۱۳۹۳

به نام خدا

تحلیل یادگیری کارآفرینانه دانش آموختگان کارآفرین کشاورزی

به کوشش

مریم محمدی

پایان نامه ی

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای

اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی

ترویج و آموزش کشاورزی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه‌ی: عالی

دکتر ناصر زمانی، دانشیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی (استاد راهنما)

دکتر غلامحسین زمانی، استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی (استاد مشاور)

دکتر کورش رضایی مقدم، دانشیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی (استاد مشاور)

دکتر منصور شاه ولی، استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی (داور متخصص داخلی)

اسفند ۱۳۹۳

تقدیم:

بابوسہ بردستان پر مہر پدر و مادرم

پاسکزاری

باسپاس بی حد به درگاه خداوند متعال که نخستین و بزرگترین یاری‌گر بندگان در آغاز و پایان هر کاری است. بر خود لازم می‌دانم که قدردان زحمات عزیزانی باشم که مراد این مسیریاری نمودند.

از اساتد راهنمایی کرامی جناب آقای دکتر ناصر زمانی، به دلیل تمام راهنمایی‌ها و زحماتی که در طول مراحل این پژوهش نسبت به اینجانب داشته‌اند کمال تشکر و قدردانی را دارم. از جناب آقای دکتر غلامحسین زمانی، و جناب آقای دکتر کورش رضایی مقدم به دلیل راهنمایی‌ها و مشورت‌های ارزشمندشان در نگارش این پایان‌نامه نهایت تشکر را دارم.

همچنین از اساتید کرامی جناب آقای دکتر عزت‌اله کرمی، جناب آقای دکتر منصور شاه ولی، و جناب آقای دکتر داریوش حیاتی که در طول دوره کارشناسی ارشد افتخار شاگردی ایشان را داشتم، کمال پاسکزاری را دارم.

از کارکنان محترم بخش ترویج و آموزش کشاورزی، سرکار خانم فاطمه مهدی سیرق‌دار، جناب آقای مهندس ابراهیم فرمانده، سرکار خانم مهندس پروین خلیق‌زاده، و جناب آقای مجید تیرانداز به پاس همکاری‌های دلسوزانه‌شان کمال تشکر را می‌نمایم. همین‌طور برای همکلاسی‌های خوبم که دوران و خاطرات خوب و خوشی در کنارشان داشتم، آرزوی موفقیت و سلامتی دارم.

شایسته است تا از تمام کارآفرینان کرامی که برای انجام این پژوهش زمان صرف نموده و با دقت و حوصله با اینجانب همکاری نمودند، نهایت پاسکزاری را داشته باشم.

در نهایت از پدر و مادر بزرگوارم، برادر عزیز و خواهران نازنینم به خاطر همه حمایت و محبت‌شان در تمام دوران تحصیلم پاسکزاری می‌کنم و بر دستان پر مهرشان بوسه می‌زنم. سلامتی و سربلندی را برایشان از خداوند منان خواستارم.

چکیده

تحلیل یادگیری کارآفرینانه دانش‌آموختگان کارآفرین کشاورزی

به کوشش
مریم محمدی

یادگیری، مفهوم اصلی در فعالیتهای کارآفرینانه و موضوعی تأثیرگذار در موفقیت کارآفرینان است. یادگیری کارآفرینانه به عنوان یادگیری که توسط کارآفرینان در طی فرایندهای ایجاد یک کسب و کار جدید تجربه شده، تعریف گردیده است. اهمیت یادگیری در موفقیت کارآفرینان در افزایش شمار مطالعات اختصاص یافته به یادگیری کارآفرینانه در سالهای اخیر انعکاس یافته است. مرور تحقیقات پیشین نشان داد که یادگیری کارآفرینانه در ایران به میزان کمی مورد توجه قرار گرفته است. اکثر تحقیقات مرتبط با این موضوع خارج از بخش کشاورزی انجام شده، و تاکنون هیچ تحقیقی، یادگیری کارآفرینانه در میان دانش‌آموختگان دانشگاهی را بررسی نکرده است. بنابراین، هدف این تحقیق تحلیل یادگیری کارآفرینانه دانش‌آموختگان کارآفرین کشاورزی بود. طرح تحقیق اکتشافی ترکیبی از روشهای کیفی (مطالعه پدیدارشناختی) و کمی (پیمایش) برای انجام این تحقیق استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق دانش‌آموختگان کارآفرین کشاورزی شناسایی شده از طریق اولین گردهمایی ملی دانشجویان و دانش‌آموختگان کشاورزی (۱۲۰ نفر) بودند. برای انجام مطالعه پدیدارشناختی، ۱۴ کارآفرین به روش هدفمند انتخاب شدند، و در بخش کمی ۹۲ نفر (بر اساس جدول نمونه‌گیری مورگان) از طریق نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. داده‌های کیفی با استفاده از داستان زندگی و مصاحبه عمیق گردآوری شد. بر اساس نتایج مطالعه پدیدارشناختی، یادگیری کارآفرینانه کارآفرینان کشاورزی شامل ۱۴ درون‌مایه می‌باشد: تجربه قبلی کسب‌وکار، یادگیری از خطاها و شکست‌ها، یادگیری از الگوهای نقش، مخاطره‌پذیری، پشتکار و تلاش برای یادگیری به‌منظور مدیریت شرایط زندگی روزمره، بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی متنوع، تمایل به خوداشتغالی، حمایت خانواده و آشنایان، دغدغه‌گزینه‌ها و فرصت‌های شغلی آینده، تمایل به دروس و فعالیتهای عملی، علاقه به کشاورزی قبل از دانشگاه، علاقه به کشاورزی در دوران دانشگاه، علاقه به کشاورزی پس از تحصیل، و ایده‌پردازی. به منظور بررسی تعمیم‌پذیری درون‌مایه‌های یادگیری کارآفرینانه پیمایش انجام شد. داده‌های کمی با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شد. نتایج پیمایش نشان داد که درون‌مایه‌های یادگیری کارآفرینانه قابلیت تعمیم‌پذیری داشتند. درنهایت پیشنهادهایی به منظور توسعه یادگیری کارآفرینانه در میان دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاهی ارائه شد.

کلید واژه: یادگیری کارآفرینانه، دانش‌آموختگان کارآفرین کشاورزی، روش پدیدار شناختی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول.....
۲.....	مقدمه.....
۳.....	۱-۲- بیان مسأله.....
۵.....	۱-۳- اهمیت موضوع.....
۷.....	۱-۴- هدف و سؤالات تحقیق.....
۸.....	فصل دوم.....
۹.....	مرور پیشینه نگاشته‌ها.....
۹.....	۲-۱- کارآفرین.....
۱۱.....	۲-۲- کارآفرینی.....
۱۲.....	۲-۳- مفهوم یادگیری کارآفرینانه.....
۱۵.....	۲-۴- فرایند یادگیری کارآفرینانه.....
۱۷.....	۲-۵- محورهای پژوهش‌های یادگیری کارآفرینانه.....
۱۷.....	۲-۵-۱- سطوح یادگیری کارآفرینانه.....
۱۸.....	۲-۵-۲- سبک‌های یادگیری کارآفرینانه.....
۱۸.....	۲-۵-۳- منابع یادگیری کارآفرینانه.....
۱۹.....	۲-۶- شکست و خطاهای عملکرد به‌عنوان فرصتی برای یادگیری کارآفرینانه.....
۲۲.....	۲-۷- مطالعات انجام‌شده درباره یادگیری کارآفرینانه.....
۲۵.....	۲-۸- جمع‌بندی.....

فصل سوم.....	۲۷
روش تحقیق.....	۲۸
۱-۳- مقدمه.....	۲۸
۲-۳- روش پژوهش.....	۲۸
۳-۳- جامعه آماری و روش نمونه‌گیری.....	۳۰
۴-۳- روش‌های جمع‌آوری داده‌ها.....	۳۱
۱-۴-۳- بخش کیفی.....	۳۱
۱-۱-۴-۳- مصاحبه.....	۳۳
۲-۱-۴-۳- داستان زندگی.....	۳۳
۲-۴-۳- بخش کمی.....	۳۴
۵-۳- روایی، پایایی، و دقت علمی.....	۳۴
۶-۳- تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۳۵
فصل چهارم.....	۳۹
یافته‌ها.....	۴۰
۱-۴- تحلیل داده‌های کیفی.....	۴۰
۱-۱-۴- درون‌مایه‌های اصلی و فرعی یادگیری کارآفرینانه.....	۴۰
۲-۱-۴- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش.....	۴۳
۳-۱-۴- یافته‌ها: درون‌مایه‌های اصلی.....	۴۵
۱-۳-۱-۴- تجربه قبلی کسب‌وکار.....	۴۵
۲-۳-۱-۴- یادگیری از خطاها و شکست‌ها.....	۴۷

- ۳-۳-۱-۴- یادگیری از الگوهای نقش..... ۵۰
- ۴-۳-۱-۴- مخاطره پذیری..... ۵۱
- ۴-۳-۱-۴- پشتکار و تلاش برای یادگیری به منظور مدیریت شرایط پیش رو..... ۵۲
- ۴-۳-۱-۴- بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی متنوع..... ۵۴
- ۴-۳-۱-۴- تمایل به خوداشتغالی..... ۵۷
- ۴-۳-۱-۴- حمایت خانواده و اطرافیان در ایجاد یا بهره‌گیری از فرصت‌های یادگیری..... ۵۸
- ۴-۳-۱-۴- دغدغه کسب و کار..... ۶۰
- ۴-۳-۱-۴- تمایل به دروس و فعالیت‌های عملی..... ۶۲
- ۴-۳-۱-۴- علاقه به کشاورزی (قبل از دانشگاه، در دوران دانشجویی، و پس از تحصیل)..... ۶۴
- ۴-۳-۱-۴- ایده‌پردازی..... ۶۶
- ۴-۲- تحلیل داده‌های کمی..... ۶۷
- ۴-۲-۱- ویژگی‌های جمعیت شناختی دانش‌آموختگان کارآفرین کشاورزی..... ۶۷
- ۴-۲-۱- سن، جنس، و سطح تحصیلات..... ۶۷
- ۴-۲-۱- محل کسب آخرین مدرک تحصیلی، مدت فعالیت، و مدت زمان بیکاری پس از دانش‌آموختگی..... ۶۸
- ۴-۲-۱-۳- اشتغال به کار کشاورزی قبل از تحصیل..... ۷۰
- ۴-۲-۱-۴- گرایش تحصیلی کارآفرینان..... ۷۰
- ۴-۲-۱-۵- توزیع فراوانی حوزه فعالیت کارآفرینان..... ۷۱

- ۳-۴- یافته‌های کمی برای درون‌مایه‌ها و گویه‌های تشکیل دهنده‌ی یادگیری کارآفرینانه ۷۲
- ۱-۳-۴- حمایت خانواده و اطرافیان در ایجاد یا بهره‌گیری از فرصت‌های یادگیری..... ۷۳
- ۲-۳-۴- پشتکار و تلاش برای یادگیری به‌منظور مدیریت شرایط پیش رو ۷۴
- ۳-۳-۴- یادگیری از اشتباهات و شکست‌ها..... ۷۵
- ۴-۳-۴- بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی متنوع..... ۷۶
- ۵-۳-۴- تجربه‌ی قبلی کسب‌وکار..... ۷۸
- ۶-۳-۴- علاقه به کشاورزی قبل از دانشگاه..... ۷۹
- ۷-۳-۴- علاقه به کشاورزی در دوران دانشجویی..... ۸۰
- ۸-۳-۴- علاقه به کشاورزی پس از تحصیل..... ۸۱
- ۹-۳-۴- تمایل به دروس و فعالیت‌های عملی..... ۸۲
- ۱۰-۳-۴- تمایل به خوداشتغالی..... ۸۳
- ۱۱-۳-۴- دغدغه کسب‌وکار..... ۸۳
- ۱۲-۳-۴- مخاطره پذیری..... ۸۴
- ۱۳-۳-۴- ایده پردازی..... ۸۵
- ۴-۴- رتبه‌بندی درون‌مایه‌های اصلی یادگیری کارآفرینانه..... ۸۶
- ۸۸ فصل پنجم.....
- ۸۹ نتیجه‌گیری، بحث و پیشنهادها.....
- ۱-۵- نتیجه‌گیری..... ۸۹
- ۱-۲-۵- تجربه قبلی کسب و کار..... ۸۹
- ۲-۲-۵- یادگیری از خطاها و شکست‌ها..... ۹۰

- ۹۱ ۳-۲-۵ بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی متنوع
- ۹۲ ۴-۲-۵ مخاطره‌پذیری
- ۹۲ ۵-۲-۵ تلاش و پشتکار برای یادگیری به منظور مدیریت شرایط پیش‌رو
- ۹۳ ۶-۲-۵ یادگیری از الگوهای نقش
- ۹۴ ۷-۲-۵ تمایل به خوداشتغالی
- ۹۵ ۸-۲-۵ حمایت خانواده و اطرافیان در ایجاد یا بهره‌گیری از فرصت‌های یادگیری
- ۹۵ ۹-۲-۵ دغدغه کسب و کار
- ۹۶ ۱۰-۲-۵ تمایل به دروس و فعالیت‌های عملی
- ۹۶ ۱۱-۲-۵ علاقه به کشاورزی
- ۹۶ ۱۲-۲-۵ ایده‌پردازی
- ۹۷ ۳-۵ پیشنهادها
- ۹۷ ۱-۳-۵ پیشنهادهایی برای مراکز آموزش عالی
- ۹۸ ۲-۳-۵ پیشنهادهایی برای دانشجویان و دانش‌آموختگان علاقه‌مند به کارآفرینی
- ۹۹ ۳-۳-۵ پیشنهاد برای خانواده‌ها
- ۹۹ ۴-۳-۵ پیشنهاد برای تحقیقات آینده
- ۱۰۱ منابع
- ۱۱۶ ضمیمه

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱- تعداد گویه و مقادیر آلفای کرونیخ متغیرهای تحقیق.....	۳۵
جدول ۴-۱- درون‌مایه‌های اصلی و فرعی یادگیری کارآفرینانه.....	۴۱
ادامه‌ی جدول ۴-۱- درون‌مایه‌های اصلی و فرعی یادگیری کارآفرینانه.....	۴۲
جدول ۴-۲- مشخصات جمعیت شناختی کارآفرینان مشارکت‌کننده در تحقیق.....	۴۴
جدول ۴-۳- توزیع فراوانی کارآفرینان بر اساس سن، جنسیت، و سطح تحصیلات.....	۶۸
جدول ۴-۵- توزیع فراوانی اشتغال به کشاورزی قبل از تحصیل کارآفرینان.....	۷۰
جدول ۴-۶- توزیع فراوانی گرایش تحصیلی کارآفرینان.....	۷۱
جدول ۴-۷- توزیع فراوانی حوزه فعالیت کارآفرینان.....	۷۲
جدول ۴-۸- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه	
حمایت خانواده.....	۷۴
جدول ۴-۹- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه	
سخت‌کوشی.....	۷۵
جدول ۴-۱۰- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه	
یادگیری از اشتباهات و شکست‌ها.....	۷۶
جدول ۴-۱۱- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه	
بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی متنوع.....	۷۷
جدول ۴-۱۲- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه	
تجربه‌ی قبلی کسب و کار.....	۷۸

- جدول ۴-۱۳- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه
 ۷۹علاقه به کشاورزی قبل از دانشگاه.....
- جدول ۴-۱۵- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه
 ۸۱علاقه به کشاورزی پس از تحصیل.....
- جدول ۴-۱۷- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه
 ۸۳تمایل به خود اشتغالی.....
- جدول ۴-۱۸- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه
 ۸۴دغدغه‌ی کسب و کار.....
- جدول ۴-۱۹- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه
 ۸۵مخاطره پذیری.....
- جدول ۴-۲۰- توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌ی گویه‌های درون‌مایه
 ۸۶ایده‌پردازی.....
- جدول ۴-۲۱- میانگین، انحراف معیار، و رتبه‌بندی درون‌مایه‌های یادگیری کارآفرینانه...
 ۸۷

فهرست نگاره‌ها

صفحه	عنوان
۱۴	نگاره ۱-۲ مدل مفهومی یادگیری کارآفرینانه (Rae, 2000).....
	نگاره ۲-۲ چهارچوب مفهومی یادگیری کارآفرینانه به‌عنوان یک فرایند تجربی
۱۷(Politis, 2008)

فصل اول

مقدمه

در دوران کنونی، توسعه متکی بر وجود منابع طبیعی فراوان، ذخایر زیرزمینی و نظام سیاسی و اجتماعی خاصی نیست. تحقق اهداف توسعه دوران کنونی در گرو آدمی است و نه طبیعت که منابع اصلی را فراهم می‌سازد و عامل اصلی همه‌ی توسعه‌های اقتصادی از ذهن برمی‌خیزد. قدرت، ابتکار و تکاپوی سازنده نه‌تنها در یک زمینه بلکه در بسیاری از زمینه‌ها از وجود آدمی فوران می‌کند. در این میان کارآفرینی به‌عنوان فرایندی که اصلی‌ترین سرمایه مورد نیاز آن داشتن خلاقیت، جسارت، پیشرفت و بهره‌گیری به‌موقع از فرصت‌هاست، از مهم‌ترین منابع بالقوه اقتصادی، افزایش بهره‌وری، کالا و خدمات جدید محسوب می‌گردد. این فرایند نقش حیاتی در تداوم، رشد، توسعه ملی و حتی اقتصاد جهانی ایفا می‌کند. کارآفرینی را باید از ضروریات هزاره جدید دانست. در چنین فضایی از کارآفرینی به‌مثابه عامل رشد و توسعه و یکی از شاخص‌های تأثیرگذار در رصد کردن چشم‌انداز مطلوب هر جامعه‌ای یاد می‌شود (کیاکجوری و همکاران، ۱۳۹۱).

نقش کارآفرینی منحصر به افزایش بازده و سرمایه نیست، بلکه شامل تغییرات ساختاری در فعالیت اقتصادی- اجتماعی است. این تحول با رشد همراه بوده و شروع حرکت توسعه می‌باشد. کارآفرینان نه‌تنها به جهت تولید محصول (یا خدمات‌رسانی) جدید در بازار، بلکه به دلیل جلب سرمایه‌گذاری در فعالیت کارآفرینانه جدید نقش مهمی در توسعه دارند (دادگر و غلامزاده، ۱۳۸۹).

صاحب‌نظران اقتصادی به وجود رابطه تنگاتنگ بین کارآفرینی و اشتغال اذعان دارند و تجارب کشورهای مختلف نیز این رابطه را تأیید می‌کند. هرگاه فعالیت‌های کارآفرینی در یک جامعه کند و آهسته شود، نرخ بیکاری آن جامعه فزونی خواهد یافت. هرگاه کارآفرینی، فعالیت را شروع می‌کند، به استخدام گروهی از افراد نیاز دارد و بدین ترتیب موجب افزایش اشتغال می‌شوند. یکی دیگر از نتایج کارکرد کارآفرینان، بهبود توزیع درآمد و رفاه است. آن‌ها در جستجو برای فعالیت کارآفرینانه خود عوامل اقتصادی، مواد خام و دیگر منابع را در مناطق بکر شناسایی کرده با ایجاد مؤسسه و شرکت یا کارخانه به توسعه اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کنند (دادگر و غلامزاده، ۱۳۸۹).

یادگیری کارآفرینانه، یک جنبه کلیدی از فرایند کارآفرینی است و می‌تواند به خلق کسب‌وکارهای جدید و مخاطره‌آمیز کمک کند. زمانی که از مفهوم یادگیری در کنار کارآفرینی

استفاده می‌شود منظور یادگیری و شناسایی فرصت‌های شناخته‌شده و غلبه بر موانع سنتی در یادگیری کارآفرینانه است که عبارت‌اند از شناسایی و تشخیص، سازمان‌دهی و مدیریت کسب‌وکارهای جدید (شوقی و پیراسته، ۱۳۹۰). از طریق یادگیری موفق، مهارت، دانش و توانایی‌های موردنیاز در مراحل مختلف توسعه کسب‌وکار را می‌توان به دست آورد، به طوری که بتوان از آن‌ها متعاقباً استفاده نمود. بنابراین، یادگیری به‌عنوان فعالیت محوری فرایند کارآفرینی در نظر گرفته‌شده است، و حتی می‌توان استدلال کرد که کارآفرینی اساساً یک فرایند یادگیری است و بنابراین به‌منظور درک کارآفرینی، ما ابتدا باید درک کنیم که چگونه کارآفرین می‌آموزد (Wing Ming Yang, 2006).

۱-۲- بیان مسأله

کارآفرینان نقش و جایگاه ویژه‌ای در روند رشد و توسعه اقتصادی بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و یا در حال توسعه دارند. به این دلیل دولت‌ها تلاش می‌کنند با حداکثر امکانات و بهره‌برداری از دستاوردهای تحقیقات، شمار بیشتری از افراد جامعه را برای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه آموزش دهند و آماده نمایند (شوقی و پیراسته، ۱۳۹۰). آموزش کارآفرینانه در پی فراهم‌سازی شرایط وقوع یادگیری کارآفرینانه است. از این‌رو کیفیت، اثربخشی و کارایی جریان‌های آموزش کارآفرینی به کم‌وکیف وقوع یادگیری کارآفرینی یا تغییر نسبتاً پایدار، نهادینه و متوازن (در ابعاد دانشی و شناختی، بینشی، نگرشی و روانی و مهارتی) در رفتار فراگیران در راستای کارآفرین بودن و شدن بستگی دارد. به‌واقع آموزش کارآفرینی در صورتی اثربخش و کارا خواهد بود که به یادگیری کارآفرینانه منجر شود (شریف‌زاده و غلام‌رضایی، ۱۳۸۸).

از آن‌جا که موضوع یادگیری به یک بخش مهم و حیاتی در فرایند کارآفرینی تبدیل شده است، فعالیت‌های یادگیری باید قبل از شروع فعالیت‌های کارآفرینی آغاز گردد. یادگیری کارآفرینانه را فرایند مستمر و منظمی می‌دانند که از یک‌سو به شناسایی و بهره‌برداری از کلیه منابع منجر می‌شود، و از سوی دیگر موجب استفاده از فرصت‌های جدید یادگیری می‌گردد (الوانی و کیاکجوری، ۱۳۸۸).

یادگیری مقوله‌ای اصلی در فعالیت‌های کارآفرینانه و موضوعی تأثیرگذار در موفقیت کارآفرینان می‌باشد (Rae, 2000). یادگیری کارآفرینانه، فرایندی عملی محسوب می‌شود. با این نوع نگاه، یادگیری کارآفرینانه به چگونگی یادگیری کارآفرینان از تجربیات کاری‌شان اشاره دارد

(Politis, 2005)). زمانی که یادگیری در پیوند با مفهوم کارآفرینی به کار گرفته می‌شود، منظور آموختن دانش، مهارت و بصیرت لازم جهت تشخیص و بهره‌برداری از فرصت‌ها است. اسمیلر معتقد است یادگیری کارآفرینانه یک مقوله اختیاری و حاشیه‌ای نیست، بلکه هسته فرایند کارآفرینی است و بیان می‌کند که کارآفرینان مؤثر فراگیران ویژه و استثنایی هستند؛ آن‌ها از همه‌چیز از جمله از مشتریان، تأمین‌کنندگان و به‌خصوص رقبای خود مطالب زیادی فرا می‌گیرند. آن‌ها از طریق تجربه و کار کردن می‌آموزند (Smilor, 1997). فلورانس نیز در تحقیق خود اشاره به تعامل و ارتباط دوسویه بین فعالیت‌های کارآفرینانه و یادگیری کارآفرینانه دارد (Florence, 2006). بنابراین درک فرایند کارآفرینی به برنامه‌ریزان و آموزشگران کمک می‌کند تا شرایط محیطی و موقعیت‌های آموزشی را به طور مطلوب‌تری برای وقوع یادگیری کارآفرینانه فراهم نمایند، و به علاقه‌مندان به کارآفرینی کمک می‌کند تا به نحو مؤثری از موقعیت‌های یادگیری کارآفرینانه بهره‌گیرند و سریع‌تر به اهداف کارآفرینی خود دست یابند.

اصطلاح یادگیری کارآفرینانه موضوع جدیدی در مطالعات کارآفرینی محسوب می‌شود. مطالعات متعددی درباره‌ی یادگیری کارآفرینانه در کشورهای توسعه‌یافته انجام شده که از آن جمله می‌توان این مطالعات را عنوان کرد: کشف الگوهای رفتاری یادگیری کارآفرینانه (Wing, 2006)، یادگیری کارآفرینانه از خطاهای عملکرد (Petkova, 2009)، یادگیری کارآفرینانه در کسب‌وکارهای خانوادگی (Hamilton, 2011)، نگرش کارآفرینان نسبت به شکست کارآفرینانه (Politis & Gabrielson, 2009)، ارزیابی یادگیری کارآفرینانه (Breslin & Jones, 2005)، نقش تجربه در فرایند یادگیری کارآفرینانه (Politis & Gabrielson, 2005)، کسب تجربه از شکست کارآفرینانه (Singh, 2011) و موفقیت کارآفرینانه (Reaves, 2008)، انجام شده‌است. اصطلاح یادگیری کارآفرینانه طی سال‌های اخیر وارد کشور شده و مطالعات نظری (مانند شریف‌زاده و غلامرضایی ۱۳۸۸، مشدئی و همکاران ۱۳۹۰، شوقی و پیراسته ۱۳۹۰، الوانی و همکاران ۱۳۸۸) در مورد آن صورت گرفته‌است. همچنین تحقیقات میدانی اندکی در خصوص منابع و روش‌های یادگیری (رسمی و غیررسمی) کارآفرینان (محمدی الیاسی و همکاران، ۱۳۹۲؛ محمدی الیاسی و آینه‌ساز، ۱۳۹۰) در داخل کشور انجام شده‌است. آن‌گونه که مرور پیشینه نگاشته‌ها توسط محقق نشان می‌دهد، مطالعه‌ای در ارتباط با یادگیری کارآفرینانه در داخل کشور و نیز در کشورهای درحال توسعه در این زمینه انجام نشده‌است. همچنین مرور تحقیقات پیشین نشان داد که موضوع یادگیری کارآفرینانه در دانش‌آموختگان کارآفرین، و نیز در حوزه‌ی کشاورزی مورد مطالعه قرار نگرفته‌است، و نیز مشخص نیست

دانش‌آموختگانی که توانسته‌اند در بخش کشاورزی کارآفرین شوند چه فرایند یادگیری را طی کرده‌اند. بررسی این مسائل محقق را برآن داشت تا تحقیقی درباره‌ی یادگیری کارآفرینانه در میان دانش‌آموختگان کارآفرینان کشاورزی داشته‌باشد. آگاهی از فرایند یادگیری در کارآفرینان می‌تواند درک مراحل مختلف این فرایند از قبیل شناسایی فرصت‌ها و تبدیل دانش و تجربه به یادگیری را آسان کند، و در نتیجه این آگاهی می‌تواند به افراد کارآفرین کمک نماید تا بتوانند قابلیت‌های خود را بشناسند و بتوانند از فرصت‌های کارآفرینی خود حداکثر استفاده را ببرند و نیز بتوانند فکر یا ایده نو را به محصولی جدید تبدیل کنند.

۱-۳- اهمیت موضوع

اهمیت یادگیری در موفقیت کارآفرینان به خوبی در افزایش شمار مطالعات اختصاص‌یافته به یادگیری کارآفرینانه در سال‌های اخیر انعکاس یافته است. مطالعات قبلی تا حد زیادی عوامل مؤثر بر یادگیری کارآفرینانه را مورد توجه قرار داده و چگونگی وقوع آن را نشان می‌دهند. به‌منظور توسعه یادگیری کارآفرینانه به‌عنوان یک مفهوم قابل‌مشاهده، لازم است به بررسی و مطالعه فعالیت‌های یادگیری کارآفرینانه پرداخته شود (مشدئی و همکاران، ۱۳۹۰). یادگیری بر عملکرد کارآفرینان در پیمودن فرایند کارآفرینی تأثیر دارد. به‌عبارت‌دیگر، جوهره‌ی فرایند کارآفرینی، یادگیری کارآفرینانه می‌باشد و این به‌معنی یادگیری چگونگی طی هر یک از مراحل کارآفرینی از جمله ایده‌پردازی، ارزیابی ایده، تأمین منابع، تولید بازاریابی و فروش می‌باشد (قنبری الیاسی و مافی، ۱۳۹۲). برای موفقیت کارآفرینان یادگیری مهارت، دانش و توانایی‌هایی در گام‌های مختلف توسعه کسب‌وکار موردنیاز است. توانایی یادگیری در توسعه‌ی ظرفیت‌های کارآفرینی ضروری است. موضوع یادگیری بخشی مهم و حیاتی در فرایند کارآفرینی است، و فعالیت‌های یادگیری باید قبل از شروع فعالیت‌های کارآفرینی صورت گیرد (Kiechel, 1990)، و در طی فرایند کارآفرینی و مدیریت کسب‌وکار ادامه یابد.

یادگیری مقوله‌ای اساسی برای فعالیت‌های کارآفرینانه و موضوعی مهم در موفقیت کارآفرینان است (Rae, 2000). به اعتقاد برخی پژوهشگران درک درستی از این‌که کارآفرینان چگونه می‌آموزند و دانش کارآفرینانه از چه طریقی کسب می‌شود وجود ندارد. تاکنون پژوهش‌های محدودی در خصوص چگونگی یادگیری کارآفرینان موفق از تجربیاتشان انجام شده‌است (Florence, 2006).